

Selvbiografisk faghistorie – en vej til faglig fornyelse

| JAUME AURELL: *Theoretical Perspectives on Historians' Autobiographies. From Documentation to Intervention*, Routledge, New York & London 2016, 279 s., 110£.

Med videnskabeliggørelsen af menneskers forhold til deres fortider fulgte samtidig etableringen af en faglig norm, der stipulerede, at faghistorikere helst ikke skulle bruge selvbiografiske tekster som kildemateriale. Jeremy D. Popkin forklarer det i *History, Historians, and Autobiography* (2005) på denne måde:

The wall between history and autobiography has been constructed largely from the historian's side. As history separated itself from literature in the nineteenth century and sought to establish its claim to the status of a scientific discipline, apprentice historians were taught to subject all documents to rigorous criticism. [...] Above all, the historian was to be on guard against the biases of those who had produced the records from which the past had to be recreated. No category of document seemed more full of these biases than memoirs and autobiographies. [...] Historians were thus taught to treat first-person writing with particular suspicion.¹

Det udsagn vedrører selvbiografiske tekster i bred almindelighed. Når det drejer sig om selvbiografiske tekster skrevet af faguddannede historikere – en selvbiografisk faghistorie – var der dog mere på spil end dette. Her har brugen af en selvbiografisk tilgang udgjort en meto- disk-teoretisk udfordring på i hvert fald to fronter. Et centralt tema i uddannelsen af historikere var gennem årtier, at de skulle lære at forholde sig saglig-neutral til deres forskningsobjekt og faglige virksomhed. Det krævede, at de skulle bestræbe sig på at minimere, at forskeren som subjekt kom til at påvirke deres forskningsaktivitet og -resultater. Det blev indskærpet, at de skulle benytte en subjektneutral sagprosa, når de skrev som fagfolk, og dermed blev der metodisk-teoretisk lagt op til, at faghistorikere skulle fremstå selvudslettende i deres faglige virksomhed.

¹ J.D. Popkin: *History, Historians and Autobiography*, Chicago & London 2005, s. 15-16.

Når dette fik status af faglig norm, var det en følge af, at mange fagfolk havde den opfattelse, at videnskab og subjektivitet udgjorde uforenelige størrelser. Videnskabelig forskning fordrede, at menneskers subjektivitet måtte tøjles mest muligt og allerhelst elimineres helt. En klassisk udmøntning af normen findes hos historisten Leopold von Ranke, der i 1860 sagde det på denne måde: „Ich wünschte mein Selbst gleichsam auszulöschen, und nur die Dinge reden, die mächtigen Kräfte erscheinen zu lassen“.² En anden variant findes i positivisten Kristian Erslevs *Grundsætninger for historisk Kildekritik* (1892). Her skelnede han skarpt mellem „Levninger og Beretninger [...] som Historiens objektive og subjektive Kilder“ med henblik på at indskærpe, at „Værdsættelsen af primære Beretninger [...] gaar ud paa at bestemme (og eliminere) det subjektive Moment – hvad der tilhører Beretteren og ikke stammer fra Begivenheden“.³ Og endnu i H.P. Clausens *Hvad er historie?* fra 1963 kan eftervirkningerne af normen spores. Han sagde det på denne måde:

Historikernes videnskabelige stræben hviler på den forudsætning, at hvad der skete i fortiden vel ikke kan erkendes uden påvirkninger fra nutiden, men at man dog bør stræbe mod at skue så rent tilbage som muligt uden at lade mellemtiden eller øjeblikket sløre blikket. Historikeren indser vel det umulige i at træde ud af sin tid og sit skind, men han føler, at han i heldige øjeblikke kan nå et godt stykke i retning af den rene tilbageskuen.⁴

Det, Ranke, Erslev og Clausen havde til fælles, var bestræbelsen på at italesætte en måde, hvorpå historikere kunne nærme sig brugen af, hvad der videnskabsteoretisk betegnes som en 'tredjepersonstilgang' – det at anskue deres fortidige forskningsobjekt oppefra og udefra – en tilgang, der længe har været normsat inden for især naturvidenskaberne.

Når en historiker af fag udarbejdede en selvbiografi, blev han/hun – direkte eller indirekte – konfronteret med et dilemma. Det vil ikke være muligt at udarbejde en selvbiografi med afsæt i en tredjepersonstilgang, det fordrer brug af en 'førstepersonstilgang' – det at anskue verden med afsæt i et bestemt menneskeligt subjekt, men samtidig blev dette betragtet som værende fagligt problematisk.

Når en historiker af fag udarbejdede en selvbiografi, kom han/hun

² Citereret efter O.G. Oexle: *Geschichtswissenschaft im Zeichen des Historismus*, Göttingen 1996, s. 30.

³ K. Erslev: *Grundsætninger for historisk Kildekritik*, København 1892, s. 5 & 17.

⁴ H.P. Clausen: *Hvad er historie?*, København 1963, s. 108.

dog ikke alene i konflikt med en central faglig norm, han/hun kunne ligeledes finde det vanskeligt, måske helt umuligt, at forlige den selvbiografiske tilgang til historisk-socialt processer med det historiesyn, der lå til grund for hans/hendes øvrige faglige virksomhed. I Fernand Braudels forfatterskab findes et godt eksempel herpå.

Hans *La Méditerranée et le Monde méditerranéen à l'époque de Philippe II* fra 1949 hører til blandt de monumentale faghistoriske værker fra 1900-tallet. Da den engelske oversættelse udkom i 1972, markerede *Journal of Modern History* det ved at udgive et temanummer om Braudel og Annales-skolen. I den forbindelse bad redaktionen Braudel om at bidrage med et såkaldt „Personal Testimony“, hvor han bl.a. skulle svare på spørgsmålet: „How was I shaped as a historian?“⁵ Han indvilligede kun modstræbende heri, idet han frygtede, at han dermed ville lande i en form for performativ selvmodsigelse. „Who will not smile to see me write a history 'historisante' [...] or 'événementielle'“.⁶

Hans hovedværk var nemlig baseret på antagelsen om, at faghistorikere primært skal interessere sig for de langvarige, langsomt forandrende strukturer – la longue durée – hvorimod person- og begivenhedshistorie kun skulle betragtes som et epifænomen, hvad han i forordet kaldte overfladekrusninger, bølgeskum – noget, der eksisterer, men uden at være af nævneværdig betydning. Men ikke nok med det. Står hans selvbiografi til troende, var dette historiesyn blevet udmøntet som led i terapeutisk overlevelsestrategi under 2. Verdenskrig. En væsentlig del af *La Méditerranée* var blevet konciperet og skrevet, medens han var krigsfange i Tyskland, og om den erfaringsbaggrund fortæller han:

My vision of history took on its definitive form without my being entirely aware of it, partly as a direct intellectual response to a spectacle – the Mediterranean [...], partly as a direct existential response to the tragic times I was passing through. All those occurrences which poured in upon us [...] I had to outdistance, reject, deny them. Down with occurrences, especially the vexing ones. I had to believe that history, destiny, was written at a much more profound level. [...] Far removed from our persons and our daily misery, history was being made, shifting slowly, as slowly as the ancient life of the Mediterranean.⁷

⁵ F. Braudel: „Personal Testimony“, *Journal of Modern History*, 44 (1972), s. 448.

⁶ Smst., s. 467.

⁷ Smst., s. 454.

Selvbiografisk faghistorie som forskningsfelt

At faghistorikere vil kunne komme i en faglig klemme eller forlegenhed, har ikke afholdt en del af dem fra at skrive deres selvbiografi. Der er gennem årene skrevet et betydeligt antal selvbiografier, dog ikke altid på samme måde, med samme sigte eller i samme omfang. Men det udgør lidt af et nybrud, at selvbiografisk faghistorie er ved at blive et historiefagligt forskningsobjekt. Den første større undersøgelse var *History, Historians, and Autobiography* fra 2005 af den amerikanske historiker Jeremy D. Popkin, og den er nu fulgt op af *Theoretical Perspectives on Historians' Autobiographies* fra 2016, forfattet af den spanske historiker Jaume Aurell. Deres vej ind i dette forskningsfelt var dog forskellig.

Europæisk pressehistorie i tiden omkring Den Franske Revolution var Popkins faglige specialisering, men under et studieophold i Europa stødte han på bogen *Leben mit der Geschichte* (1989) redigeret af Pierre Nora, en tysk oversættelse af dele af *Essais d'ego-histoire* (1987). Læsningen fascinerede ham i en sådan grad, at han besluttede sig for at forfølge dette spor, hvilket krævede en betydelig faglig omskoling og medførte „a way of crafting a second professional identity“.⁸ Det fremgår dog af hans eget selvbiografiske essay, at han har valgt at forlade forskningsfeltet igen, fordi han har indset, at det har karakter af et „subversive terrain“⁹ – et, der kan udgøre en alvorlig trussel for historiefaget og dermed hans egen faglige identitet.

Aurells faglige specialisering er middelalderlig historieskrivning, der behandles med afsæt i nutidig tekstteori, det fremgår også af titlen *Authoring the Past. History, Autobiography, and Politics in Medieval Catalonia* (2012). Arbejdet med selvbiografisk faghistorie fra de seneste 100 år har dermed ligget i forlængelse af hans hidtidige forskningsfelt. Til forskel fra Popkin har han ikke forladt det nye forskningsfelt, selvom han – i lighed med Popkin – har blik for, at den selvbiografiske form for faghistorie tenderer til at problematisere og underminere en traditionel historiefaglighed. Det siges på denne måde:

Historians writing autobiographically have been led to reconsider their historical practice and to experiment with a literary genre that has often challenged their epistemic assumptions. [...] Autobiographies may be understood as a negotiation with history that transcends, subverts and complements traditional mono-

⁸ J.D. Popkin 2005, s. 284.

⁹ J.D. Popkin: „History, the Historian, and an Autobiography“ [2010], i A. Munslow, (red.): *Authoring the Past*, Abingdon & New York 2013, s.184.

graphs, posits the 'subjective' as an effective form of knowledge and acknowledges the constructed nature of the text.¹⁰

De selvbiografiske tekster bliver af Popkin og Aurel brugt som kilde-materiale både til historiefaget som sociokulturel institution og til dets teoriehistorie, her især den del, der vedrører det at skrive historie (writing history = authoring the past). Især Popkin interesserer sig for fagets sociokulturelle historie – hvem der har valgt at blive historikere af fag og hvorfor, men han interesserer sig tillige for det, der udgør Aurells primære interessefelt, en mere genreteoretisk tilgang til historikeres selvbiografiske tekster.

De to undersøgelser påviser, at en hel del faghistorikere har – især siden 1980'erne – udarbejdet selvbiografiske fremstillinger. De undersøgte lande er primært USA, Storbritannien og Frankrig. Samme tendens har ikke været så åbenbar i en dansk sammenhæng, om end der også her findes eksempler.¹¹ Undersøgelserne viser tillige, at ingen af de behandlede historikere udelukker muligheden af at kunne opnå og formidle velbegrundet viden om fortidige forhold, om end mange ved, at det er en mere kompleks og vanskeligere opgave, end mange af deres fagfæller førhen antog. Undersøgelserne viser endvidere, at selvbiografisk faghistorie har karakter af et særdeles identitetsfølsomt arbejdsfelt – et, hvor historikere både forsvare deres fag og samtidig bruger det som et frirum til selvudfoldelse.

The portrait of the historian and of the historical professional that emerges from these texts is [...] a stylized one, calculated to sustain the self-esteem of both its individual practitioners and the group to which they belong. [...] [Yet,] for many historian-autobiographers, writing about themselves is an opportunity to speak about things that matter to them but that they have had to exclude from their professional work: personal emotions, feelings about their parents, resentment about some of the injuries that history has inflicted on them.¹²

¹⁰ J. Aurell: *Theoretical Perspectives on Historians' Autobiographies*, New York & London 2016, s. 259.

¹¹ Af danske eksempler fra de sidste par årtier er jeg kun bekendt med, at jeg selv rundede *Historie – livsverden og fag*, København 2003 af med en kort selvbiografisk skitse med titlen 'Egen historicitet', og at Karsten Thorborg har udgivet sine *Livserindringer*, Aakirkeby 2012 som e-bog.

¹² J.D. Popkin 2005, s. 281.

Selvbiografisk faghistorie som tekstgenre

En af følgevirkningerne af den sproglige vending har været, at faghistorikere i de senere årtier har oparbejdet mere indsigt i, at tekstproduktion indgår som en integreret del af deres virksomhed, og at de kan gøre brug af forskellige tekstgenrer i deres arbejde. Det overrasker derfor ikke, at Popkin og Aurell gør genreanalyse til deres teoretiske omdrejningspunkt. Hos Popkin er udgangspunktet følgende:

Autobiography [...] differs from history in some important ways. Historians who venture into the writing of autobiography [...] are engaging in an enterprise whose rules are different from those they follow in their professional work. [...] Just as autobiography cannot be assimilated to history, it cannot simply be treated as a form of novel writing.¹³

Popkin betragter selvbiografi som en særegen genre og ikke en underafdeling af hverken historisk sagprosa eller fiktionslitteratur. Han argumenterer herfor med henvisning til især Paul Ricoeurs narratologiske analyser, hvor selvbiografien ses som en hybrid genre med kendetegn til fælles med både sagprosa og fiktion. Aurell bygger videre på Popkins analyse, men hans udgangspunkt er anderledes, idet han betragter selvbiografisk faghistorie som en blandt flere slags faghistorie:

The desire to examine and understand the past has led historians to engage with autobiography, no matter the difficulties that practicing this new genre – and a very subjective one – has brought them. Thus, autobiography has become *another* historiographical practice rather than an unorthodox form of representing the past.¹⁴

Aurells udgangspunkt er, at selvbiografisk faghistorie er gået hen og er blevet en legitim form for faghistorie – „the definite consolidation of this subgenre [of history] at the end of the twentieth century“ – om end den på flere punkter klart adskiller sig fra traditionelle former for faghistorie.¹⁵ En afgørende forskel mellem Popkin og Aurell vedrører spørgsmålet, om faghistoriske selvbiografier kan/skal betragtes som

¹³ Smst., s. 56.

¹⁴ J. Aurell 2016, s. 3.

¹⁵ Smst., s. 63. Andetsteds taler han om selvbiografien som „a valid form for history – or, at least, as ‘unconventional history’ – jf. J. Aurell: „Autobiography as Unconventional History: Constructing the Author“, *Rethinking History*, 10 (2006), s. 433.

en legitim og fuldgod tilgang inden for rammerne af nutidig historievitenskaber.

Når Aurell skal begrunde sin opfattelse, sker det især med henvisning til Hayden Whites tese om, at den valgte form altid vil påvirke fremstillingens indhold. Den nævnte forskel forklarer endvidere, at Aurell har haft et teoretisk mere ambitiøst sigte med sin undersøgelse, end Popkin havde. I den udstrækning, faghistorikeres selvbiografier betragtes som en legitim form for faghistorie, udgør de et relevant kildekompleks, når det gælder fagets teorihistorie:

The variations in the practice of autobiography among historians reflect transformations in the theoretical models and methodological tenets at the core of the historical discipline. [...] These autobiographical texts can also be considered academic artefacts because they allow us [...] to understand the theoretical evolution of the discipline of history, the way that history has been interpreted by historians and the currents of thought and ideologies that have influenced its development in the twentieth and twenty-first centuries.¹⁶

Når Aurell bruger faghistoriske selvbiografier som kildemateriale, er fokus især på, hvordan de har forholdt sig til deres fag og dets konflikter snarere end på de sociokulturelle kendetegn – det, der står i forgrunden hos Popkin. Dermed bliver studiet af selvbiografierne samtidig en måde, hvorpå vor forståelse af, hvad historiefaget er, kan udbygges. Aurell siger det på denne måde:

When [historians] historicize themselves, they find themselves blending the critical distance of their professional training with subjectivity and memory, with the use of both documents and memory as sources. Thus, reading historians' autobiographies increases understanding not only of history but also, importantly, of the *writing of history*.¹⁷

Aurell har behandlet ca. 450 selvbiografier skrevet af historikere i løbet af en næsten 100-årig periode – startende med Benedetto Croces *Contributo alla critica di me stesso*, skrevet i 1915, og sluttende med Sheila Fitzpatricks *A Spy in the Archives*, udgivet i 2013. Hans overordnede sigte er at få skelnet mellem flere former for selvbiografisk faghistorie

¹⁶ J. Aurell 2016, s. 3-4.

¹⁷ Smst., s. 12.

og dermed udbygge vor forståelse af, hvad faghistorie har været, er og vil kunne være.

Aurell benytter følgende periodeopdeling: mellemkrigstid (indtil 1945), efterkrigstid (ca. 1945- ca. 1980) og postmodernitet (ca. 1980 og frem), idet selvbiografierne ikke tidsmæssigt indplaceres efter udgivelsesår, men efter hvornår historikeren blev fagligt formet og udgav sine vigtigste værker. Der inddrages i analysen et komplekst sæt af variable: „their main character, intention, form, author’s identity, genre, source classification, interaction with the reader and basic content“,¹⁸ og for hver af de seks slags selvbiografi udvælges enkelte til en mere indgående analyse.

Ved selvbiografier vedrørende mellemkrigstiden skelner Aurell mellem to slags, den humanistiske og den biografiske. De første hører især hjemme i en europæisk sammenhæng, de sidstnævnte i en amerikansk – en forskel, der især skyldes, at professionaliseringen af faget var mere fremskreden i USA end i Europa. Et eksempel på førstnævnte er *An Autobiography* (1939) skrevet af R.G. Collingwood (1889-1943) og på sidstnævnte *The History of a Historian* (1963) skrevet af Arthur M. Schlesinger Sr. (1888-1965).

Det fælles for de humanistiske og biografiske selvbiografier er, at de fokuserer på den biograferendes liv som samtidsengageret lærd, og at privatlivet placeres helt i baggrunden. Det, der særligt kendetegner de humanistiske selvbiografier er, at „they use the form of autobiography to take history forward theoretically, connecting it with the philosophy of history they actually practiced“.¹⁹ Her betragtes erkendelse i et subjektperspektiv som en relevant indgang til forståelsen af, hvad historie (=> historisk-sociale processer) er. De biografiske selvbiografier fremstår derimod som en „from-the-outside autobiographical approach“²⁰ – historikeren skriver sin selvbiografi på samme objektiverende og dermed selvudslettende måde, han ville skrive enhver anden persons biografi, og der er derfor de historikere, der helt undlader at bruge ord som ’jeg’ og ’mig’ i deres selvbiografi.

Efterkrigstidens historiefag var kendetegnet ved brug af en strukturel og samfundsvidenskabelig tilgang i både Annales- og marxistiske varianter, og det prægede også selvbiografierne. Her skelnes igen mellem to slags: den egohistoriske og den monografiske, hvor førstnævnte især blev dyrket i en fransk, medens den monografiske blev foretrukket i en amerikansk og britisk sammenhæng. Som eksempel på de egohistoriske bruges bl.a. *L’histoire continue* (1991) af Georges

¹⁸ Smst., s. 22.

¹⁹ Smst., s. 58.

²⁰ Smst., s. 81.

Duby (1919-1996) og på de monografiske *Interesting Times* (2002) af Eric Hobsbawm (1917-2012).

Det professionaliserede selv (ego) står i centrum i de egohistoriske og monografiske selvbiografier: Hvordan det blev dannet, arbejdede og efterlevede fagets normer. Det særlige ved den egohistoriske variant er at se sig som del af et forpligtende fagligt kollektiv: „these texts [were] part of a collective that stresses a link with others, rather than that of an individual writing about personal/professional experiences”²¹, og kunne dermed fungere som en indføring i fagkulturen. Kendetegnende for den monografiske variant er, at et professionelt og politisk engagement søges tænkt sammen: „[they] share the conviction that historical knowledge justifies ideological principles and legitimizes political action“.²²

Følgerne af den sproglige vending blev fra 1980'erne og frem stadig mere synlige i måderne, hvorpå yngre faghistorikere skrev deres selvbiografiske tekster, og hertil kom, at de nu også blev skrevet af kvinder og dem fra en mindretalskultur. Igen skelner Aurell mellem to slags faghistorisk selvbiografi: de poetisk-postmoderne og de interventio-nistiske – dem, der mere direkte vil omprofilere faget.²³ Som eksempel på førstnævnte bruges bl.a. *Landscape for a Good Woman* (1986) af Carolyn Steedman (f. 1947) og på sidstnævnte *A Crooked Line* (2005) af Geoff Eley (f. 1949). Det kendetegnende for de poetisk-postmoderne selvbiografier er:

Postmodern autobiographical historians tend to approach the genre as an experiment with narrative. [...] [They are] looking inside, to sort out the clutter, to discern enough to make a pattern, to find a meaning beyond the event that extends to others – something that says not only ‘this happened to me’, but ‘this is the meaning of what happened to me’. [...] Playing with the past and personalizing it, they have created a new relationship to the past and to history.²⁴

Der er i løbet af de sidste par årtier udgivet et halvt hundrede faghistoriske selvbiografier, der har karakter af en indgribende historiskrivning, idet de indgår i et målrettet forsøg på at ændre ved histo-

²¹ Smst., s. 119.

²² Smst., s. 160.

²³ En sammenfatning af denne del af analysen findes i J. Aurell: „Making History by Contextualizing Oneself: Autobiography as Historiographical Intervention“, *History and Theory*, 54 (2015), s. 244-268.

²⁴ J. Aurell 2016, s. 206-208.

riefagets etablerede profil og dagsorden. Aurell fremstiller det som et markant skift i definitionen af, hvad en faghistoriker skal være: „from the modern historian-as-observer to the postmodern historian-as participant“.²⁵ Det, der kendetegner disse historikere, er:

These historians use the autobiography [...] to participate, mediate and intervene in theoretical debates by using the story of their own intellectual and academic itinerary. [...] These historians have chosen *life writing* [...] to make history by revealing their epistemological beliefs and commitments. [...] They try to argue what *must* happen in the future.²⁶

Selvbiografisk faghistorie som intervention

At gøre brug af selvbiografier som led i en målrettet historieteoretisk intervention går for en dels vedkommende tilbage til *Essais d'ego-histoire* (1987) – et værk, der ifølge Nora skulle bidrage til den tiltrængte afvikling af de empiristisk-scientistiske tænkemåder, der alt for længe havde sat deres præg på historiefaget. Selvbiografien har udgjort et velegnet middel til at fremme en metodisk-teoretisk selvrefleksion blandt faghistorikere og et, der på et konkret og erfaringsbaseret grundlag retter opmærksomheden mod, at historikere de facto fungerer som aktive, opfindsomme og produktive subjekter, når de udforsker og skriver historie.

Ego-history promotes [...] meta-historical reflection. [...] It makes the choices of objects, contents, sources and methods that lie at the base of historical narrative visible. It shows the process of historical writing. [...] It historicizes historians' histories.²⁷

Noras projekt blev på sigt en regelret succeshistorie, hvilket Aurells nye undersøgelse dokumenterer på en såvel detaljeret som overbevisende måde. Det er velbegrundet, at han fokuserer på, hvordan fremkomsten af mere selvrefleksiv-eksperimenterende tilgange til det at skrive historie har vundet indpas blandt fagfolk, eftersom det er et af de felter, hvor det historiefaglige landskab mest åbenbart har ændret karakter de seneste årtier. Men samtidig har hans tekst- og genreteoretiske afsæt haft den konsekvens, at han kommer til at forbigå en måske endnu vigtigere historieteoretisk landvinding – en, der har udgjort en af de 'røde tråde' i en del af de faghistoriske selvbiografier. Det dre-

²⁵ Smst., s. 214.

²⁶ Smst., s. 214-215.

²⁷ Smst., s. 126.

jer sig om den såkaldte subjektive vending, der indgår i Aurells analyse som sidetema, men ikke får den opmærksomhed, som jeg mener, at den retteligen fortjener.

Samtidig med at Nora samlede materialet til *Essais d'ego-histoire*, blev der i Storbritannien og Italien arbejdet med andre selvbiografiske projekter. Det drejede sig dels om Carolyn Steedmans førnævnte *Landscape for a Good Woman*, der udkom i 1986, dels om Luisa Passerini (f. 1941) *Autoritratto di gruppo*, der udkom i 1988.

Som historisk fremstilling var *Landscape for a Good Woman* et både modigt og opfindsomt eksperiment, og det er den dimension af værket, Aurell har interesseret sig for. Men Steedmans forskningsmæssige fokuspunkt udgjorde også et afgørende opbrud. Historisk-sociale processer – fremhævede hun – blev anskuet i et subjektperspektiv for at fremstå som ordentlig historie. „It is [...] an attempt [...] to explain a particular childhood, and out of that childhood explain an individual life lived in historical time“.²⁸ Historie – påpegede hun – fordrer, at „the arena of subjectivity“²⁹ udforskes – hvad hun andetsteds benævner „the furnishing of a subjectivity“.³⁰ Forståelse af historisk-sociale processer kræver, at der må fokuseres på, hvordan det menneskelige subjekt/selv dannes, bruges og omdannes:

If we are interested in autobiography – [...] as historians and sociologists – then we work with two tacit assumptions. The first is that somehow, in some way, the production of written forms has something to do with the production of subjectivities; and the second is that this process is a voluntary one, that there is an urge to tell the self, that it comes from within, and that the impulsion to do so, in spoken or written language, is part of the very process of self construction.³¹

Det var Passerini, der indsamlede og bearbejdede de italienske livshistoriske interviews, der lå til grund for udgivelsen af samleværket *1968. A Student Generation in Revolt*, der udkom i 1988. Hun var dog langt fra tilfreds med, hvad der blev udkommet af det projekt, fordi det viste sig, at „the international book can't be a history of subjectivity“.³² Det

²⁸ C. Steedman: *Landscape for a Good Woman*, London 1986, s. 8.

²⁹ Smst., s. 114.

³⁰ C. Steedman: *Past Tenses. Essays on writing, autobiography and history*, London 1992, s. 8.

³¹ C. Steedman: „Enforced Narratives. Stories of Another Self“, i T. Cosslett m.fl. (red.), *Feminism and Autobiography*, London & New York 2000, s. 25.

³² L. Passerini: *Autobiography of a Generation*, Middletown 1996, s. 21.

var som led i hendes forsøg på at råde bod herpå, at hun udarbejdede *Autoritratto di gruppo* (1988, engelsk udg. 1996), hvor hun satte sig for at udforske såvel sin egen som andre studenteraktivisters subjektivitet.

Passerini blev så fascineret af det tema, at hun var med til at arrangere den forelæsningsrække ved European University Institute i Firenze, der førte til udgivelsen af et temanummer af e-tidsskriftet *Historein* i 2001 med titlen *European Ego-histoires: Historiography and Self 1970-2000*. I indledningen hertil blev der peget på følgende: „The difficulty and interest of ego-histoire lie precisely in the effort of self-reflection which it requires, where the self must be recognized as a combination of the individual and the collective“.³³ Hun arbejdede videre med den tematik i *Memory and Utopia. The Primacy of Intersubjectivity* (2007, italiensk 1. udg. 2003)³⁴ – et værk, som hun selv beskriver som „a kind of ‘ego-historical’ stocktacking“,³⁵ og hvor den styrende antagelse er, at „subjectivity cannot be conceptualized without intersubjectivity“.³⁶ Sidenhen har hun fulgt det op med afhandlingen „An Eclectic Ego-Histoire“, hendes bidrag til samleværket *History and Psyche. Culture, Psychoanalysis, and the Past* (2012), hvor afsættet for hendes forskningsprojekt fremstilles på følgende måde:

Having decided to bring subjectivity into history, I had [...] to bring [two] elements into the study of memory: a political concept of subjectivity understood as the capacity of students, workers, and women [...] to be subjects of their own lives and of history, in the realms of agency and thought, imagination and emotion; [and] the psychoanalytic notion of a complex multilayered subjectivity, with conscious, unconscious and subconscious, or preconscious levels.³⁷

En af de historikere, der bidrog til forelæsningsrækken ved European University Institute i Firenze, var Barbara Taylor (f. 1950), der brugte

³³ L. Passerini & A. Geppert: „Historians in Flux: The Concept, Task and Challenge of Ego-histoire“, *Historein*, 3 (2001), s. 8.

³⁴ Bogens kapitler blev først udgivet som artikler på engelsk, dernæst oversat og udgivet som bog på italiensk i 2003 med en indledning oversat til engelsk i den engelsksprogede bogudgivelse i 2007.

³⁵ L. Passerini: „Introduction“, i ds. *Memory and Utopia*, Abingdon & New York 2007, s. 1.

³⁶ L. Passerini: „Becoming a Subject in the Time of the Death of the Subject“, smst., s. 37.

³⁷ L. Passerini: „An Eclectic Ego-Histoire“, i S. Alexander & B. Taylor (red.), *History and Psyche*, New York 2012, s. 308.

sin forelæsning til at udrede sammenhænge mellem sin livs- og familiehistorie og sit valgte forskningsfelt: radikale feministiske bevægelser med et utopisk sigte.³⁸ Det vil sige det tema, som hun har foldet ud i bøgerne *Eve and the New Jerusalem* (1983) og *Mary Wollstonecraft and the Feminist Imagination* (2002). I en opfølgende artikel om Wollstonecraft skitserede Taylor det valgte forskningsfelt på denne måde:

We need a biographical lens that looks inward as well as outward, to focus on the constitutive elements of human subjectivity as well as its external determinants: we need to become students of the soul – in the original sense of psychology – as well as analysts of context and convention.³⁹

Taylor blev antagelig inviteret til at bidrage til forelæsningsrækken i Firenze, fordi hun siden 1994 havde været med til at arrangere den seminarrække om „Psychoanalysis and History“ ved Institute of Historical Research ved University of London, der på sigt førte til udgivelsen af samleværket *History and Psyche. Culture, Psychoanalysis, and the Past* (2012). Taylor har selv bidraget hertil med en afhandling om „Historical Subjectivity“, hvor udgangspunktet er: „Subjectivity [...] is no timeless, cultureless essence of personhood, but a cultural artifact that mutates over time“.⁴⁰ Og om afsættet for hele samleværket skriver redaktørerne Sally Alexander og Barbara Taylor i indledningen:

Human history is intrinsically psychological, even if those who research and write history are often reluctant to acknowledge this truism. [...] Historians explore the many ways the past survives within the present – as institutions, myths, habits of thought or silences; they show how that which has been forgotten may yet influence some of the most recalcitrant problems of an age. [...] The ‘most fundamental insight’ that psychoanalysis brings to the historian [...] is that ‘the wish, the emotion and the fantasy are as important as the act in man’s experience’.⁴¹

³⁸ B. Taylor: „Heroic Families and Utopian Histories“, i *Historien*, 3 (2001), s. 59-74.

³⁹ B. Taylor: „Separations of Soul: Solitude, Biography, History“, i *American Historical Review*, 114 (2009), s. 651.

⁴⁰ B. Taylor: „Historical Subjectivity“, i S. Alexander & B. Taylor (red.), *History and Psyche*, New York 2012, s. 195.

⁴¹ S. Alexander & B. Taylor, „Introduction“, i S. Alexander & B. Taylor (red.), *History and Psyche*, New York 2012, s. 1-2.

I 2015 har Taylor i øvrigt fulgt det op med en selvbiografi vedrørende dele af hendes livshistorie. Dens titel er *The Last Asylum. A Memoir of Madness in Our Time* (2015), hvor hun redegør for den form for sindssygdom, hun har måttet kæmpe med og lide under, og som hun fik behandlet på Friern Mental Hospital i London.

Det er – som nævnt – velbegrundet, når Jaume Aurell bruger de nye former for selvbiografisk historie til at udforske, hvordan historikere arbejder, når de sætter sig for at skrive historie(r). Men dermed er det historieteoretiske potentiale i selvbiografierne ikke udtømt. Ser vi nærmere på, hvad der historiefagligt foldes ud i de selvbiografiske skrifter, Carolyn Steedman, Luisa Passerini og Barbara Taylor har fremlagt, udgør de – som jeg vurderer det – en både grundig og overbevisende argumentation for, at en adækvat historieskrivning må – når det lader sig gøre – anskue historisk-socialt processer i et subjekt-perspektiv og samtidig udforske menneskers subjektiveringsprocesser – hvordan deres subjekter/selv er blevet dannet, brugt og omdannet. Uden dette kan vi ikke nærme os en fuldgod forståelse og forklaring af historisk-socialt processer.

Bernard Eric Jensen